

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора, провідного наукового співробітника лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

Пуховської Людмили Прокопівни

на дисертаційну роботу **Іванюк Ірини Володимирівни**

"Розвиток комп'ютерно орієнтованого навчального середовища в умовах полікультурної освіти учнів в країнах Європейського Союзу",

подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.10 - інформаційно-комунікаційні технології в освіті

Актуальність обраної теми. Звернення до проблеми розвитку комп'ютерно орієнтованого навчального середовища в умовах полікультурної освіти учнів в країнах Європейського Союзу зумовлене необхідністю проведення комплексних досліджень специфіки трансформаційних процесів у вітчизняному, європейському та світовому просторах освіти, розробки можливих сценаріїв їх розвитку з метою залучення молоді до прогресивних цінностей і життєвих пріоритетів, забезпечення підтримки індивідуальних освітніх траєкторій, розвитку здатності сучасних учнів «включатися» в освітній процес упродовж усього життя тощо. Важливим уроком минулих десятиліть стало усвідомлення того факту, що інформатизація освіти - це багатоаспектний процес, що стосується вимог до компетентностей учнів і педагогів, навчальних матеріалів, засобів ІКТ, мотивів щоденної навчальної роботи, а також політики і соціо-економічного контексту кожної країни.

З огляду на це, стрімко актуалізувались компаративні дослідження, в яких реалізується принцип міждисциплінарності й розглядаються різні аспекти розвитку освіти крізь призму загального, особливого і специфічного. Проте в академічному дискурсі до сих пір бракує таких досліджень, які мають стати сучасними орієнтирами у розвитку теорії і практики шкільної і педагогічної

освіти в Україні та містити науково обґрунтовані положення для формування адекватної політики в умовах європейської інтеграції. А від так - кандидатське дисертаційне дослідження Іванюк І.В. є своєчасним і соціально значимим. Дисертантка вдало обґрунтовує вибір теми дослідження, структура доказів щодо її актуальності є логічно виваженою і переконливою.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації забезпечується застосуванням у ході її виконання методології, адекватної меті і завданням, специфіці об'єкта і предмета дослідження; застосуванням необхідного комплексу методів дослідження, відповідною джерельною базою, коректною кількісною обробкою та якісним аналізом, а також практичним впровадженням дослідницьких результатів.

Сформована автором джерельна база, відзначається новизною і різноманітністю. Вона включає 296 найменувань, з них - 145 іноземними мовами, що слугує безперечним доказом інформативності та валідності представленої роботи. Необхідно відзначити, що більшість джерел використовується в тексті роботи з цитуванням або на підтвердження тієї чи іншої думки автора. Частина опрацьованих дисертанткою іноземних джерел вводить у вітчизняний науковий обіг вперше, в тому числі 9 додатків, які є цінними для вітчизняних дослідників і практиків освіти.

Для вирішення поставлених завдань дисертантка використала комплекс адекватних методів, що відповідають сучасним підходам до проведення порівняльно-педагогічних досліджень, вивчення передового досвіду (кращих освітніх практик) й обґрунтування способів і форм використання ідей передового європейського досвіду в теорії та практиці освіти в Україні.

Заслугою представленого наукового дослідження є успішне поєднання в ньому двох різних тематичних стрижнів - формування комп'ютерно орієнтованого навчального середовища і розвитку полікультурної компетентності учнів, наявність яких значно ускладнила логіку дослідження,

відбившись на його структурі, методології і аргументації. Адже представлення матеріалу в 4-х розділах по два параграфи у кожному є нетиповим для сучасних вітчизняних і зарубіжних порівняльних досліджень. За цих умов дуже складно уберегтися від повторів, епізодичності і реферативного стилю викладу. При цьому робота, безумовно, набула практико орієнтованості і її результати підтверджені експериментальною перевіркою. Тому констатуємо, що **робота має логічну структуру і повністю охоплює головні складові досліджуваної проблеми** та послідовно розкриває основні завдання наукового пошуку автора. Кожен із розділів дисертації насичений новими науковими фактами, збагачений новими характеристиками сучасного порівняльного аналізу, має свої «родзинки» тощо.

Наукова новизна одержаних результатів, що міститься у вступі до дисертації та в авторефераті, сформульована автором коректно і адекватно. Ми цілком погоджуємось з її формулюванням і наголошуємо на тих положеннях, які відповідають завданням дослідження:

- теоретично обґрунтовано та визначено напрями розвитку комп'ютерно орієнтованого навчального середовища для формування полікультурної компетентності учнів в Україні та країнах ЄС;
- визначено основні етапи розвитку комп'ютерно орієнтованого навчального середовища для формування полікультурної компетентності учнів в країнах ЄС;
- обґрунтовано модель комп'ютерно орієнтованого навчального середовища для формування полікультурної компетентності учнів, яка може бути використана вчителями і керівниками загальноосвітніх навчальних закладів.

На нашу думку, важлирим і своєчасним для шкільної і педагогічної освіти в Україні є обґрунтовані і комплексно представлені дисертантом інноваційні засоби комп'ютерно орієнтованого навчального середовища для формування полікультурної компетентності учнів на основі досвіду країн ЄС.

Якісне виконання цього завдання стало можливим завдяки широкій міжнародній проектній діяльності Іванюк І.В., де вона виступала в ролі експерта, а також безпосереднього виконавця. Базуючись на роботах зарубіжних науковців (С.Асето, П.Ганнон-Лейрі, Дж.Левін, Б.Хантер та ін.), а також на результатах дослідницьких проектів, дисертант доводить, що комп'ютерно орієнтоване навчальне середовище створює платформу для появи різноманіття віртуальних спільнот, в яких беруть участь всі учасники навчально-виховного процесу.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що окремі її положення, результати і висновки можуть застосовуватися для обґрунтування політики у сфері освіти, зокрема, у розробці нормативних документів (законів та підзаконних актів у сфері освіти); розробки нових і оновлення існуючих навчальних курсів з педагогіки, педагогіки вищої школи, порівняльної педагогіки та історії педагогіки та модулів до різних навчальних програм вищої та післядипломної освіти. Результати дослідження можуть застосовуватися також в теоретичних та експериментальних дослідженнях тощо.

Основні результати дисертаційного дослідження опубліковано у 18 наукових публікаціях, з них: 1 монографія (у співавторстві, особистий внесок 0,5 д.а.), 6 статей у фахових наукових виданнях ; 1 посібник (у співавторстві, особистий внесок 0,7 д.а.); 1 стаття у зарубіжному науковому періодичному виданні, 9 тез доповідей у збірниках наукових праць і матеріалів конференцій; 1 методичні рекомендації (2 д.а.) тощо.

Основні теоретичні положення знайшли відображення в публікаціях автора у виданнях, затверджених ДАК України. Зміст дисертації і автореферату відображає основні положення дисертації.

Висновки дослідження відповідають його завданням та базуються на змісті роботи.

При загальній позитивній оцінці якості кандидатської дисертації Іванюк І.В. необхідно зазначити окремі недоліки, дискусійні положення роботи та побажання щодо майбутніх перспектив її розвитку:

1) Автор працює з великою кількістю понять і термінів, які використовуються в понятійно-термінологічних системах країн Європейського Союзу і відбивають їх національні особливості. Бажано було б проаналізувати європейські глосарії і словники ключових понять освіти в умовах інтеграції. Опрацювання потребують ключові поняття, які використовуються в сучасних документах міжнародних організацій, передусім Європейської Комісії. Так, в Декларації ЄЄ «Переосмислення освіти» (2012) вживається термін «зміст і засоби освіти, що базуються на ІКТ» (ICT-Базеси есшсаііопаі Іооіз апсі сопіепі), з наступним поясненням його змістового наповнення. Теоретичне і практичне значення проведеного дослідження зросло б, якби автор опрацювала це поняття, співставивши його з поширеним у вітчизняному просторі «комп'ютерно орієнтованим навчальним середовищем». Адже в цьому документі мова йде про стратегію створення європейського виміру опііпе освіти, започаткування якісних параметрів і сертифікаційних процедур щодо Відкритих Освітніх Ресурсів (Ореп Есшсаііопаі Яезоигсез - ОЕЯ), а також підготовчу роботу до запровадження нової європейської ініціативи «Розкриття освіти» тощо.

2. На нашу думку, обґрунтовані дисертантом перспективи та рекомендації значно збагатилися б, якби до аналізу були залучені міжнародні документи щодо стандартів компетентності вчителів у сфері ІКТ (ЮНЕСКО, 2008) (ICT Сотреіепсу ЗіапсіапЗз іог Теаспегз: Сотреіепсу \$іапсіагсіз Мосііез. - ІЛЧЕ8СО, 2008), спільні європейські принципи компетенцій і кваліфікацій вчителів (Європейська Комісія, 2005) (Еигореап Соттіззіоп. Соттоп Еигореап Ргіпсіріез іог ТеасБег Сотреіепсіез апсі (Зіаііфісаііопз. - Вгиззеі: Еигореап Соттіззіоп, 2005) та ін.

Джерельна база дослідження набула б довершеності і структурної

повноти якби до аналізу були залучені результати робіт вітчизняних вчених, які пов'язані з дослідженням зарубіжного досвіду у сфері використання інформаційно-комунікаційних технологій у шкільній і педагогічній освіті (О.І.Зубченко, В.І.Гарабко), багатомовної освіти школярів в країнах Західної Європи (О.О.Першукова) та ін.

3) Позитивно оцінюючи спробу автора щодо моделювання комп'ютерно орієнтованого навчального середовища формування полікультурної компетентності учнів, зауважимо, що графічне представлення моделі на с.104 потребує деякого вдосконалення з огляду на те, що в темі дослідження фігурує поняття «розвиток». Сучасна наука розуміє під цим незворотні, спрямовані й закономірні зміни систем, що можуть проявлятися у таких формах як збільшення складності системи; удосконалення структури системи; збільшення внутрішніх ресурсів системи; якісні зміни, які призводять до збільшення здатності системи адаптуватись до зовнішніх вимог; поява нових рис, якостей, функцій і можливостей, тощо. Проте визначені форми ще не є остаточними.

4) Обсяг тексту роботи, що відповідає верхній межі у вимогах до кандидатських дисертацій з суспільних і гуманітарних наук (всього 197 сторінок), міг бути суттєво зменшений за рахунок перенесення в додатки деталізованих матеріалів експериментальної перевірки ефективності моделі комп'ютерно орієнтованого навчального середовища (Розділ 4.1.).

5) Вважаємо, що результати дослідження необхідно широко представити в європейському та світовому просторах, зокрема, в науково-практичних заходах та проектній діяльності, яка проводиться такими поважними професійними організаціями як Асоціація дослідників у сфері освіти в Європі (ЕЕКА), Міжнародна Рада порівняльно-педагогічних товариств (ЄССЕ8), Європейська Асоціація в сфері педагогічної освіти (АТЕЕ) інших. Безпосередня участь в роботі цих професійних об'єднань сприятиме

збагаченню порівняльно-педагогічних знань, а також підняттю рейтингу вітчизняних закладів освіти в світі та Європі.

Висновок. Дисертаційна робота Іванюк О.В. "Розвиток комп'ютерно орієнтованого навчального середовища в умовах полікультурної освіти учнів в країнах Європейського Союзу", є самостійним завершеним науковим дослідженням, яке містить нові наукові результати в галузі інформаційно-комунікаційних технологій в освіті, а також порівняної педагогіки. За своїм обсягом, обґрунтованістю проведених досліджень, науковою значущістю отриманих результатів дисертаційна робота Іванюк О.В. відповідає вимогам п.п. 13,14, 15 „Порядку присудження наукових ступенів та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника" постанови Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. №567, а її автор Іванюк Ірина Володимирівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.10 - інформаційно-комунікаційні технології в освіті.

15 червня 2016 р.

доктор педагогічних наук, професор,
 провідний науковий співробітник лабораторії
 зарубіжних систем професійної освіти і навчання
 Інституту професійно-технічної освіти
 НАПН України

— Л.П.Пуховська

